

ББК 821. 160. 2

УДК:82-6(009)

Особливості спілкування Володимира Гнатюка з представниками української інтелігенції

Коло спілкування Володимира Гнатюка було надзвичайно широким, про що свідчить багата епістолярна спадщина вченого. Він умів спілкуватися з дуже різними людьми: виконував численні доручення своїх учителів, давав настанови і поради колегам-етнографам, обговорював питання літератури і мистецтва з письменниками і митцями. В основі такого вміння – толерантність і відсутність надмірних амбіцій.

Ключові слова: спілкування, епістолярна спадщина, етнографія, інтелігенція

Tetyana Honta. Features of Volodymyr Hnatiuk's personal communication with representatives of Ukrainian intellectuals

The circle of Volodymyr Hnatiuk's communication was extremely broad, as evidenced by his rich epistolary heritage. He was able to communicate with very different people - served many errands of his teachers, gave guidance and advice to fellow writers, discussed the issue of art and literature with writers and artists. The basis of such skills is tolerance and lack of excessive ambition.

Key words: communication, epistolary heritage, ethnography, intellectuals.

Особа і діяльність етнографа, фольклориста, літературознавця і критика Володимира Гнатюка неодноразово викликали інтерес дослідників, який реалізувався в написанні як біографічних нарисів, так і розвідок, присвячених багатій спадщині українського вченого. Разом з тим широкому загалу Володимир Гнатюк залишається відомий значно менше, ніж його колеги по роботі в НТШ. Він був одним з перших науковців у Східній Галичині, котрий жив науковою, видавничою діяльністю не лише фігурально – це було його основне джерело існування, так само як Іван Франко був першим письменником, кому перо давало кошти для життя.

Серед праць, присвячених Володимирі Гнатюку, переважають дослідження біографічного характеру, а також ті, що аналізують його багатогранну діяльність. У більшості з них спостерігаємо звертання до епістолярної спадщини вченого. Листи, написані та одержані В.Гнатюком, спогади про нього засвідчують його чисельні наукові зв'язки та особисті контакти. *Предметом* нашого дослідження стало спілкування українського вченого, що відзначається особливою насиченістю і різноманітністю.

Відомо, що коло спілкування у науковця було дуже широким і різноманітним. Він співпрацював з М.Грушевським та І.Франком, активно листувався і неодноразово спілкувався з М.Коцюбинським, Л.Українкою, Ф.Вовком, М.Лисенком, В.Стефаником, О.Пчілкою, М.Павликом. Широким і різноманітними були його контакти із закордонними літераторами та фольклористами, видавцями та українцями. Спеціальне дослідження спілкування Володимира Гнатюка дає можливість осягнути масштаби його творчих і особистих зв'язків, зрозуміти витоки надзвичайної працездатності вченого-дослідника. Отже, *метою* цієї статті є аналіз різноманітних наукових та особистих контактів Володимира Гнатюка, виявлення притаманного йому стилю спілкування.

Донині найчастіше досліджувались контактні зв'язки Володимира Гнатюка з окремими представниками української творчої еліти, без спроб їх порівняння та узагальнення. Так, предметом розгляду вже було листування Володимира Гнатюка з Михайлом Коцюбинським [Грабовецький 2011], а ще більшою мірою – епістолярна спадщина останнього, котра засвідчує значний вплив етнографа на творчий інтерес письменника. М.Коцюбинський визнавав, що саме під впливом сформованого В.Гнатюком інтересу до життя і побуту гуцулів написав «Тіні забутих предків». Втім, вперше листи М.Коцюбинського до В.Гнатюка вийшли у 1914 році з передмовою В.Гнатюка.

За тематикою наукових конференцій та у публікаціях їх матеріалів спостерігаємо інтерес дослідників до взаємин Володимира Гнатюка та Івана Франка, відносин з Михайлом Грушевським. Це й закономірно, оскільки обох Володимир Грушевський вважав своїми вчителями, а окрім того, вони були його працедавцями. Іван Франко, ставши видавцем

«Життя і Слова», залучив до видавничої роботи Володимира Гнатюка. У цьому виданні певне місце посідають етнографічні матеріали, котрі Франко доручав реферувати, редагувати, а далі – й писати нариси та що тому [ДАТО: 2, арк.3].

У спілкуванні Володимира Гнатюка можна виділити кілька особливих рівнів. Першим був рівень шанобливого спілкування з наставниками – І.Франком, М.Грушевським. Гнатюк виконував багато їх доручень, у разі потреби – підтримував організаційно і політично – як у випадку з маніфестом української демократичної інтелігенції «І ми в Європі». Його підписали разом з І. Франком М.Павлик, В.Охримович, Ю.Романчук, Н.Кобринська, В.Гнатюк. З обома – І.Франком і М.Грушевським – В.Гнатюк був духовно близьким. Саме це спілкування неодноразово підкреслювали дослідники. М.Мочульський з цього приводу зазначав, що «Гнатюк був люблений Франком і Грушевським» [Мельник 1991: 53]. Хоча відносини з обома не були у нього тотожними.

Листування В. Гнатюка з М. Грушевським найчастіше стосується видань НТШ. Стиль такого спілкування відображає, зокрема, такий лист: «Усіх передплатників Вістника тепер 724 (таких, що платять). Колесса написав з Києва, що дирекція університетської бібліотеки жалувалася, що вона висилає нам «Известія», а ми не посилаємо «Записок». Вже просив вислати кілька томів, яких у них не було, і я вислав» [Листи до Франка 2011]. В іншому листі пропонується провести рекламні заходи для розширення кількості передплатників Літературно-Наукового Вісника: «Я думаю, що добре було би надрукувати проспект ЛНВісника і порозсилати його на різні адреси урядників, які я тепер маю, може, дехто з них приступить до передплати. Книжку на показ вислати шкода, як се показалося минулого року, а проспекти не дорога річ і можна розіслати їх зо дві – три сотки»[Листування 2006].

У деяких листах йдеться про життя і смерть представників української інтелігенції, обставини їх особистого життя. Часом це дає змогу відтворити маловідомі сторінки біографії багатьох визначних діячів. Так, В. Гнатюк у листі від 19.09.1899 року повідомляє М. Грушевського: «Побіч так радісних хвиль треба зазначити й сумні: недавно помер Дністрянський, батько Станіслава, вчора помер др. Борисікевич в Грацу і ір. Волод. Дідушицький, основатель музею у Львові. Перед кількома днями прислав він до нашої бібліотеки три книжки, я мав вислати йому за них подяку, але запізнився. Вол. Шухевич перед двома днями захорював також тяжко: як кажуть, йому пухла якась жилка в мозку: чи вийде з того, не знати. У Львові гостить тепер Соломія Крушельницька: вона буде співати сеї зими в Варшаві (за 4 000 франків місячної плати), потому в Петербурзі. Я намовляв Груша, щоби купив фляшку горілки і боханець хліба, та я піду з ним в свати до неї, але він не хотів. Каже, що він вже лишиться на все старим парубком» [Листування 2006].

Попри згадані в листі події з життя спільних знайомих, часом іронічні оповіді, власне щодо самого Гнатюка лист не містить нічого особистого, навіть власних вражень чи оцінок. Це було спілкування людей, що мали спільну справу – і це найголовніше. Проте довірливим і надто особистим таке спілкування не було. Листи до Грушевського Гнатюк зазвичай починав звертанням «Високоповажний пане Професоре», і ділова інформація в них переважала, навіть у посланих з місць лікування, хоча інколи в таких листах і міститься дуже стислі повідомлення про стан здоров'я. Згодом відносини між двома вченими були затьмарені проблемами розподілу посад і платні.

Спілкування з Іваном Франком мало для Володимира Гнатюка свої особливості. Він високо цінував його письменницький талант і політичну діяльність. І.Франко знав і поважав етнографічну роботу Гнатюка, він і сам користувався його рукописами при написанні етнографічних праць. Разом з тим часто давав йому доручення надіслати матеріали то народознавчого, то суспільно-політичного характеру. Так, у листі від 27 липня 1902 р. він просив прислати номери «Діла» з повідомленнями про страйки, а також і номери польських газет з подібною інформацією – Франко саме готував публікацію на цю тему [Черемшинський 2006: 43].

Втім, Володимир Гнатюк завжди ставився до Івана Франка як до учителя, між ними не виникало прикрих непорозумінь. Франко неодноразово відвідував дім Гнатюка. В листівці до Івана Франка від 18 серпня 1915 року, коли Володимир Гнатюк знаходився у Криворівні, він

пише і про погоду, і питає, що хвилює Франка, згадує про відвідини сина Петра – стиль цього послання є неофіційним, але виключно шанобливим [Листи до Франка 2011].

Дещо іншим був тип спілкування В.Гнатюка з етнографом, дослідником звичаїв лемків та бойків М.Зубрицьким. Хоча Зубрицький і був старшим від В.Гнатюка, однак відчував, що у Гнатюка більший досвід і більша етнографічна підготовка. Тому листи мають характер творчої роботи над фольклорним та етнографічним матеріалом, з порадами і побажаннями, пошуком кращої подачі матеріалу. Часто В.Гнатюк повідомляв про можливість публікації матеріалів. У листі від 17 листопада 1910 року він просив подати до збірки опис похоронного обряду і голосіння бойків, тому що такий матеріал М.Зубрицький вже збирав щодо обрядів лемків [Листи Гнатюка до Зубрицького 2011].

В іншому листі від 3 січня 1911 р. В.Гнатюк просить додати до рукопису малюнки або фотографії, втім, в наступному листі від 20 лютого 1911 р. відзначає, що це – побажання, а не обов'язкова умова публікації матеріалів. І малюнки не обов'язково повинні бути з Мшанця, де жив Зубрицький, головне, щоб вони відображали поховальний обряд.

У 1913 році, коли здоров'я В.Гнатюка істотно погіршилось, він просить у листі від 2 травня знайти йому з родиною недороге помешкання в горах, щоб не було далеко від залізниці, щоб була пошта, а в хаті щоб була постіль і кухонне начиння. Та ще, щоб річка була близько, бо важко далеко ходити, і щоб був холодильник від дерев, щоб відпочивати вдень, – скромні бажання нездорової і небагатої людини, що сподівається поправити здоров'я [Листи Гнатюка до Зубрицького 2011].

Із М.Зубрицьким В.Гнатюк з'ясовував етнографічні питання: в листі зі Львова від 14 лютого 1908 році він запитує про те, що, очевидно, стало темою його наукового інтересу, чи не знає Зубрицький про «ревізію дівчат з приводу народження дітей», коли невідомо, хто мати покинутої дитини. З тексту листа видно, що етнографа цікавлять питання співвідношення органів влади з громадою та її традиціями. Він розпитує, чи не відомі випадки, коли б злочинця порятувало бажання когось із громади одружитись з ним [Листи Гнатюка до Зубрицького 2011].

Саме М.Зубрицькому, котрого, як видно, В.Гнатюк цінував як колегу-етнографа, він писав про свої матеріальні нестатки, детально з'ясовуючи джерела своїх прибутків. Лист від 5 березня 1909 року містить пояснення матеріального становища і перелік прибутків від посад, котрі обіймав В.Гнатюк у НТШ. З цього листа видно, що фінансові питання турбували вченого постійно. Він повинен був ретельно розраховувати кошти, щоб прожити самому й утримувати сім'ю. До служби, пише Гнатюк, він приступив у 1898 році в кінці вересня з платнею у 40 корон, а з другого кварталу 1899 року платню підвищили до 60 корон. Згодом він став працювати в редакційному комітеті Літературно-Наукового Вісника НТШ на посаді, котру раніше обіймав Маковей і одержував на ній 70 корон. До речі, менше, ніж його попередник. Отже, разом – 130 корон. У 1904 році на зборах за поданням М.Павлика платню в редакційній комісії збільшили до 100 корон, у 1906 р. – до 120 корон, а у 1907 р. – до 170 корон. Однак у цей рік М.Грушевський перевів редакцію Вісника до Києва, і Гнатюк свою посаду втратив, натомість перебрав на себе адміністрацію Вісника (власне, це були секретарські обов'язки) з платнею у 80 корон. В.Гнатюк писав, що всі його прибутки складають 170 кор.+80 кор., і без нагадування НТШ не підвищує платні. Хоча прожити у Львові з родиною на ці гроші було дуже суцужно [Листи Гнатюка до Зубрицького 2011].

Детальний виклад матеріальних нестатків є свідченням спілкування з людиною, котру Гнатюк вважав собі рівною. Виклад матеріального становища подавався з прикрістю, але без заздросців і звинувачень. В.Гнатюк бачив, що його праця в матеріальному відношенні була досить невдячною, однак пояснював це по-своєму: тим, що етнографія не дуже оплатна наука, ціни на неї нижчі, ніж на інші. «А от якби був учителем, то вже мав би вже VIII ранг і платню вищу і міг би заробляти, як Томашівський, Людкевич і Ф.Колесса» [Листи Гнатюка до Зубрицького 2011].

У листах до іншого етнографа та антрополога Ф.Вовка, в подальшому – з 1912 року Володимир Гнатюк вже відверто скаржиться на фінансову політику М.Грушевського в НТШ. На той час відносини між Грушевським і Гнатюком вже погіршились саме з фінансових

причин. Про це свідчить лист до Ф.Вовка від 25 листопада 1912 року: «Грушевський веде далі війну проти мене, але етапами, видно бажає, мене поволі, але ґрунтовно знищити. Тепер, як я вже лежав хорий, відобрав мені редакцію (львівських) видань Видавничої Спілки і зробив редактором Мочульського, а його заступником Федюшку» [Листування Федора Вовка 2001: 120 – 122]. У наступному листі до Ф.Вовка 21 лютого 1913 року В. Гнатюк пише: «Сталося так, як я оповідав Вам і пророкував і ще восени у Львові. М.Грушевський, як знаєте скинув мене у Вид[авничій] Спілці – де є директором і д. Раковський – за секретаря, як я був у Криворівні, і наділив цим чином Джиджору; восени скинув мене з редактора видань і наділив цим чином німого Мочульського; тепер відібрав мені адміністрацію «Літературно-Наукового Вісника», ...так по-нелюдськи поступати з людьми, як він, годен дійсно тільки російський вихованок, а мабуть, жаден інший ні» [Листування Федора Вовка 2001: 127 – 128].

Варто згадати, що Володимир Гнатюк, матеріальне становище якого ніколи не було достатньо забезпеченим, брався за всяку редакторську, коректорську роботу, будучи вже визнаним вченим. У 1902 році Російська Академія наук обрала його членом-кореспондентом. З цього приводу Агатангел Кримський писав Гнатюкові: «Така честь випадає далеко не кожному російському вченому, а тим паче – заграничному» [Черемшинський 2006: 45]. Втім, Гнатюк наукові розвідки мусив писати в час, вільний від коректур.

Ділові контакти Володимира Гнатюка вражають різноманітністю і вмінням поєднати прагматичні питання з науковим спілкуванням. Такі зв'язки з науковцями різних країн В.Гнатюк використовував і для поширення своїх книг, і для обміну літературою з метою самоосвіти. Інтенсивним було ділове листування з етнографом, видавцем, організатором музейної справи, професором Михайлом Сумцовим. З листа від 5 січня 1899 року видно, що Гнатюк послав йому «свої збірки галицько-руських анекдотів та фацецій», натомість одержав прислані книги і просив переслати літературу про Лазаря Барановича, Іоанікія Галятовського, Інокентія Гізеля та Івана Вишенського [ДАТО: арк.1–2].

У подальшому, коли поліція затримала видані у Лейпцігу збірки Гнатюка з фольклором соромітьцького характеру, він звертався до Сумцова як вченого зі світовим ім'ям у питаннях арбітражу, щоб уникнути конфіскації видань [Приходько 1991: 56]. М.Сумцов цінував наукові контакти з галицькими вченими – а найбільш інтенсивними вони у нього були з В.Гнатюком. На XII Міжнародному археологічному з'їзді, що проходив у Києві у 1899 р., а потім і на XIII археологічному з'їзді у Харкові в 1902 року серед робочих мов, якими виголошувались доповіді, не була зазначена українська, хоча польська і сербська були вказані. Галицькі вчені висловили свій протест, не поїхавши на з'їзди, а їх реферати були опубліковані в наукових «Записках» як свідчення проведених досліджень. У таких умовах Сумцов висловив солідарність з науковцями з Галичини, а керівництво НТШ надіслало йому гаряче співчуття, як і усім, хто на з'їзді виступив на захист української мови [Приходько 1991: 56].

Втім, як видно з подальшого листування, суто ділові контакти сприяли зацікавленню М.Сумцова гуцульським побутом, він просив придбати для музею гуцульський одяг, на що В.Гнатюк зацікавлено відгукнувся. В листі зі Львова від 6 червня 1910 р., написаному на бланку НТШ, він детально розпитував, який одяг потрібен – літній чи зимовий, новий чи вживаний. Згодом він і справді закупив гуцульський одяг через вчителя Луку Гарматія, а також вислав для музею фотографії українських етнографів – Я.Головацького, Ф.Вовка, І.Франка, О.Роздольського і свою. При цьому він не забував і про інтереси видавництва НТШ: «Колись ви писали, – нагадував він, – що філологічне товариство відступить нашій Етнографічній Комісії деякі фольклорні матеріали. Наша комісія ухвалила видавати корпус українських народних пісень, до яких вже є багато матеріалу і збирається далі» [ДАТО: арк.9 – 10].

Коло спілкування Володимира Гнатюка вражає широтою і різноманітністю. Певною мірою воно зумовлювалось його редакційною діяльністю в науковому збірнику НТШ. Втім, і тоді, коли його було відсторонено від редакційної комісії, Гнатюк зберігав широке коло

наукових контактів. Чеський письменник А.Черни консультувався з ним щодо публікації в журналі «Slovansky prehled» оглядової статті про українську літературу. Мав Гнатюк творчі контакти з білоруським вченим Ю.Карським, чеським етнографом Ф.Ржегоржем, чеським філологом І.Полівкою, болгарським дослідником І.Шишмановим, мовознавцем Я.Бодуеном де Куртене і багатьма іншими. Вдячні листи писав йому М.Горький. Через Гнатюка діячі культури УРСР намагались розшукати клавир опери «Роксолана» Д.Січинського для постановки її в Харкові, знайти твори С.Людкевича [Черемшинський 2006: 67].

З письменниками, людьми мистецтва В.Гнатюк умів спілкуватись щиро і безпосередньо, що вони дуже цінували. Український письменник Антін Крушельницький залишив такі спогади: «Веселою своєю товариськістю він заставляв усіх, з ким був знайомий, не минати його хати під час приїзду до Львова. Всякий, хто вступав хоч би на хвилинку до хати Володимира Михайловича, напевно знав, що проведе час на дуже веселій розмові» [Черемшинський 2006: 82]. Бували у нього М.Коцюбинський, Г.Хоткевич, В.Стефанік. Досі в музеї Володимира Гнатюка у Велесневі знаходиться дарча фотографія українського співака Михайла Голинського, котрий мав дружні стосунки з дослідником.

Проте не завжди оточення Володимира Гнатюка виявляло до нього належну увагу та повною мірою поцінювало його працю, та, власне, і саму особистість. Біограф вченого Микола Мушинка небезпідставно звинувачує М.Грушевського як голову НТШ у тому, що він восени 1912 р. відняв у Гнатюка редакцію «Етнографічного збірника», ледь не єдине його джерело прибутків, після чого здоров'я Гнатюка погіршилось, оскільки він втратив кошти навіть на необхідну медичну допомогу. До кінця життя Гнатюк був лише тимчасовим працівником НТШ. Сам він про це писав: «Я сиджу в Товаристві вже чотирнадцятий рік і все лише провізорно, без ніяких зобов'язань з боку Товариства супроти мене. Я бажав би однак, щоби моя провізія бодай перед смертю скінчилася, а в її місце наступили взаємні зобов'язання між мною і Товариством» [Мушинка 1967: 27]. Сам В.Гнатюк зі своєю працездатністю зобов'язань не боявся, хоча й хворів, бо добре знав, що буде працювати і при хворобі.

Врешті, Гнатюк і сам відчував образу за недостатнє поцінювання багаторічної праці. В листі до Охримовича він скаржився: «Кожному, хто мене знає з давніх часів відомо, що я вступив на службу здоровий...та що жив я скромно, не вів гулящого життя. І стратив здоров'я на службі, урядуючи два роки в локалі, в якому аж санітарна комісія магістрату заборонила працювати» [Мушинка 1967: 32].

Не був достатньо поцінований Гнатюк і своїм останнім працедавцем. Після війни єдиним його заробітком стала редакторська і коректорська робота у «Літературно-науковому віснику», котрий видавався Дмитром Донцовим. У 1924 р. Гнатюка було обрано академіком Всеукраїнської Академії наук. Агатагел Кримський кликав його до Києва, обіцяв, що там він стане штатним академіком. Однак здоров'я вже не дозволяло переїхати, а коштів на життя не вистачало.

В ці непрості часи Гнатюк одержував листи від Богдана Лепкого, який жив у Німеччині. Насамперед, обох цікавила нова українська література. Лепкий дуже позитивно характеризує творчість К.Гриневичевої, Р.Купчинського, О.Олеся. Про О.Маковея пише: він – як лікар, добрий, але уважний. Однак, матеріальні нестатки – це те, в чому Гнатюк і Лепкий теж добре розуміли один одного. Лепкий також відчував образу через відсутність оплачуваної літературної праці: «Ніхто ж не питає, як я собі даю раду. А про других дбають. У Празі поприміщували багатьох. Олесь дістав стипендію. Та й гарно. Але зі мною зле» [Листи Б.Лепкого ДАТО арк.1].

У 1920 – 1926 роках Гнатюк за безцінь продав значну частину своєї бібліотеки, бо двоє його дітей – Олександра і Юрко – навчались у чехословацьких вищих навчальних закладах, що також вимагало коштів. Тому В.Гнатюк і змушений був займатися коректурами. Втім, у 1925 році він написав заяву на звільнення по хворобі. Донцов відмовив і написав: «Відповідальність за спізнений вихід чергової книжки ЛНВ-ка і шкоду, яку се принесе Видавництву, складаю на Вас» [Мужинка 1967: 33 – 34]. Гнатюк припинив роботу над коректурами 4 жовтня 1926 року – за два дні до смерті.

У широкому спілкуванні Володимира Гнатюка бачимо кілька типових взірців. Для своїх працевдавців він виконував регулярну, часто непримітну і не високо оплачувану роботу, однак образу відчував і висловлював лише в справді критичних випадках – при безгрошів'ї та хворобі. Вмів знаходити спільне і зацікавити людей з різними науковими інтересами, чому, очевидно, сприяла етнографічна практика спілкування з людьми і багаторічна робота в редакції Вісника НТШ. В.Гнатюк не був амбіційною людиною, навіть ставши академіком. Характер спілкування, справді, додає характеристик до особи визначного вченого-етнографа: він був людиною працювитою, відповідальною, товариською і скромною. На жаль, не завжди належно поцінованою.

Література: Грабовецький 2011: Грабовецький В. Історія українських Карпат. Видатні люди. – Режим доступу: <http://www.carpathians.eu/karpatskii-narod/istorija-ukrajinskikh-karpat/vidatni-ljudi/kocjubinskii-mikhailo.html> – 12 квітня 2011 р.; Кубійович ДАТО: Кубійович В. Життя і творчість Володимира Гнатюка. Доповідь до 100-річчя від дня народження. Париж // Державний архів Тернопільської області (далі – ДАТО). – Ф.3443. – Оп.1. – Спр.14. – 12 арк.; Мельник Я. Іван Франко і Володимир Гнатюк: до історії творчих взаємин та особистих контактів // Роль Володимира Гнатюка у розвитку української національної культури. Тези доповідей і повідомлень наукової конференції, присвяченої 120-річчю від дня народження Володимира Гнатюка. – Тернопіль, 1991. – С.52 – 54.; *Листування з М. Грушевським*: Листування Володимира Гнатюка з Михайлом Грушевським / Упорядник, автор вступу, коментарів та покажчиків Н.В. Руденко // Старожитності Південної України. – Вип. 16. – Запоріжжя, 2006. – 92 с. – Режим доступу: http://npu.edu.ua!/e-book/book/html/D/iio_kdsd_Lustyvannya_s_gr/20.html. – 13.04.2011.; *Черемшинський 2006*: Черемшинський О., Бачинський В. та ін. Етнографічно-меморіальний музей Володимира Гнатюка у Велесневі. Нарис-путівник. – Тернопіль, 2006. – 94 с.; *Листи до Івана Франка*. – Режим доступу: www.franko.lviv.ua/.../franko.../index.php?. – 13 .04.2011.; Листи В.Гнатюка до М.Зубрицького. – Режим доступу: www.anthropos.org.ua/jspui/.../293-308_Дем%20ян_Г%20ВГнатюк_V.pdf – 12 .04.2011. ; Листування Федора Вовка з Володимиром Гнатюком / Упоряд. та коментарі В.Наулка, Н.Руденко, О. Франко; передм. В. Наулка. – Львів – Київ, 2001. – 215 с. ; Листи В.Гнатюка до М.Сумцова (1899-1913). – ДАТО. – Ф.3443. – Оп.1. – Спр.5. – 26 арк.; Приходько І. Наукові взаємини Володимира Гнатюка та Миколи Сумцова // Роль Володимира Гнатюка у розвитку української національної культури. Тези доповідей і повідомлень наукової конференції, присвяченої 120-річчю від дня народження Володимира Гнатюка. – Тернопіль, 1991. – С. 55 – 57.; *Мушинка 1967*: Мушинка М. Володимир Гнатюк – перший дослідник життя і народної культури русинів-українців Югославії. – Руске слово – Руски Керестур, 1967. – 69 с. ; Лист Б.Лепкого до В.Гнатюка. – ДАТО. – Ф.3443. – Оп.1. – Спр.10 – 1 арк.

Гонтарь Т. Особенности личного общения Владимира Гнатюка с представителями украинской интеллигенции.

Круг общения Владимира Гнатюка был чрезвычайно широк, о чем свидетельствует богатое эпистолярное наследие ученого. Он умел общаться с очень разными людьми – исполнял многочисленные поручения своих учителей, давал советы и наставления коллегам-этнографам, обсуждал вопросы литературы и искусства с писателями и представителями художественного творчества. В основе такого умения – толерантность и отсутствие чрезмерной амбициозности.

Ключевые слова: общение, эпистолярное наследие, этнограф, интеллигенция.